

YEREL YÖNETİM MECLİSLERİNİN BİLGİ EDİNME VE DENETİM YETKİLERİ

Dr. Şafak BAŞA

Mülkiye Başmüfettişi

TODAİE Semineri, Haziran-2014

Dr. Şafak BAŞA?

- **1969:** Kırklareli-Lüleburgaz doğumlu
- **1990:** İstanbul Üniversitesi SBF Kamu Yönetimi mezunu
- **1991:** ODTÜ Yabancı Diller Yüksek Okulu (İngilizce)
- **1993-1994:** İngiltere’de yabancı dil eğitimi
- **1992-2002:** İlçelerde Kaymakam Vekilliği ve Kaymakamlık görevi (Bolu-Göynük, Kırşehir-Akpınar, Karabük-Yenice, Ordu-Mesudiye)
- **2002-2003:** Mülkiye Müfettişi
- **2003:** Mülkiye Başmüfettişi (Devam ediyor)
- **2007:** TODAİE Kamu Yönetimi Yüksek Lisans
- **2007-2008:** Kamu Yönetimi Uzmanları Der. (KAYUD) Yön. Kur. Üyesi
- **2010:** Kuruluş Aşamasında Beykoz Üniversitesi Mütevelli Heyeti Üyesi
- **2010:** ABD Northern Illinois University College of Business (araştırma)
- **2011-2013:** Devlet Denetim Elemanları Derneği (DENETDE) Den. Kur. Üye.
- **2012:** Hacettepe Üniversitesi SBE Kamu Yönetimi Bölümü Doktora
- **2011-2013:** TODAİE Yerel Yönetimler Hizmet Standartları Projesi
- **2013:** İçişleri Bakanlığının Tarihinin Araştırılması Projesi (devam ediyor)
- **2014:** TODAİE Yerel Yönetimlerin Yerellik Düzeyinin Belirlenmesi Projesi (devam ediyor).

Sunum Planı:

- Giriş
- (1) Belediye Meclislerinin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları
- (2) Büyükşehir Belediye Meclislerinin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları
- (3) İl Genel Meclislerinin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları
- Sorun Alanları (Belediyeler ve İl Özel İdareleri)
- Sonuç ve Öneriler
- Sunum 2 blok ders şeklinde yapılacaktır.

Giriş:

- *Yerel yönetimlerin karar organları olan yerel meclisler, halkın temsilcileri sıfatıyla yürütmenin faaliyetlerine ilişkin bilgi edinme ve denetim yapma yetkisine sahiptirler.*
- *Ancak bazı yetkilerin zaman içinde yasal düzenlemelerle kısıtlandığı, bazılarının da yargı kararlarıyla etkisizleştirildiği görülmektedir.*
- *Kent yönetimlerinin daha şeffaf, hesap verebilir, halka ve temsilcilerine karşı sorumluluk duygusuna sahip olabilmeleri için, yerel meclislere ait bilgi edinme ve denetim yetkilerinin daha işlevsel hale getirilmesi gerekir.*
- *Bu sunumda; yerel meclislerin yürütme organları üzerindeki bilgi edinme ve denetim yolları yasal dayanaklarıyla incelenmekte; ilaveten bu yetkilerin kullanımındaki bazı sorun alanları üzerinde durulmaktadır.*

(1) BELEDİYE MECLİSLERİNİN BİLGİ EDİNME VE DENETİM YOLLARI

- 2005 yılında yürürlüğe konulan 5393 sayılı Belediye Kanunu, belediyelerin görev, yetki ve işleyişine ilişkin önemli yenilikler getirmiştir.
- Bunlardan biri de belediyelerdeki **denetim sisteminde** yapılan değişikliklerdir.
- Belediyelerin işlem, eylem ve kararları üzerindeki **yargı dışı denetim** türlerinden biri de **belediye meclisi** tarafından yapılan denetimdir.
- Belediye faaliyetleri üzerindeki meclis denetimi, 1580 sayılı önceki Belediye Kanunu'nda da mevcuttu.
- Ancak yeni Kanun, Anayasa'nın 98 ve devamı maddelerinde düzenlenen TBMM'nin bilgi edinme ve denetim yollarına ilişkin düzenlemeleri de örnek alarak, belediye meclisinin belediye üzerindeki denetim, görev ve yetkisini yeniden düzenlemiştir.

Belediye Kanunu'nda

Bilgi Edinme ve Denetim Yolları:

- 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda genel karar organı olan belediye meclisinin bilgi edinme ve denetim yolları temel olarak;
- «**Denetim Komisyonu**» başlıklı 25. madde ile
- «**Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları**» başlıklı 26. maddesinde düzenlenmiştir.
- Söz konusu maddelere göre belediye meclisi, bilgi edinme ve denetim yetkisini;
- **(a) Denetim Komisyonu,**
- **(b) Soru,**
- **(c) Genel Görüşme,**
- **(d) Faaliyet Raporunu Değerlendirme ve**
- **(e) Gensoru,** yollarıyla kullanır.
- Ancak, belediyelerinin meclis üye sayıları ve üyeliklerin siyasi partiler arasındaki dağılımı açısından bu denetim yollarının etkin ve verimli kullanıldığını söylemek güçtür. Bu konuya biraz sonra değinilecektir.

5393 sayılı Belediye Kanunu:

- **Madde 25- Denetim komisyonu:** «İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisi, her ocak ayı toplantısında belediyenin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur. Komisyon, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşur. Komisyon, belediye başkanı tarafından belediye binası içinde belirlenen yerde çalışır ve çalışmalarında kamu personelinde ve gerektiğinde diğer uzman kişilerden yararlanabilir.
- Denetim komisyonu toplantılarına, belediye ve bağlı kuruluşları dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirilenlere (1.000); kamu personeli dışındaki diğer uzman kişilere büyükşehir belediyelerinde (3.000), diğer belediyelerde (2.000) gösterge rakamının Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayıyla çarpımı sonucu bulunacak miktarı geçmemek üzere, belediye meclisince belirlenecek miktarda günlük ödeme yapılır. Denetim komisyonunun emrinde görevlendirilecek kişi ve gün sayısı belediye meclisince belirlenir. Uzman kişilerde aranacak nitelikler belediye meclisinin çalışmasına dair yönetmelikte düzenlenir.
- Komisyon belediye birimleri ve bağlı kuruluşlarından her türlü bilgi ve belgeyi isteyebilir. Bu istekler gecikmeksizin yerine getirilir. Komisyon, çalışmalarını kırk beş işgünü içinde tamamlar ve buna ilişkin raporunu mart ayının sonuna kadar meclis başkanlığına sunar. Konusu suç teşkil eden hususlarla ilgili olarak meclis başkanlığı tarafından yetkili mercilere suç duyurusunda bulunulur.»

Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği:

- **Denetim komisyonunun oluşumu**
- **Madde 22** — İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde, her yılın Ocak ayı toplantısında meclis, üyeleri arasından gizli oyla üye sayısı üçten az, beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur.
- Denetim komisyonu, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşur. Komisyona üye seçiminde ihtisas komisyonlarına üye seçimindeki usul ve esaslar uygulanır.
- Denetim komisyonu kendi arasından bir başkan, bir başkan vekili seçer. Denetim komisyonu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır.
- Denetim komisyonu, belediye binası içinde belediye başkanı tarafından belirlenen yerde çalışır ve çalışmalarında uzman kişi ve kuruluşlardan yararlanabileceği gibi kamu kuruluşları personelinden de yararlanabilir.
- Komisyon tarafından istenen bilgi ve belgelerin iade edilmek üzere verilmesi zorunludur.
- Komisyon, çalışmasını kırk beş işgünü içinde tamamlar ve buna ilişkin raporunu, Mart ayının sonuna kadar meclis başkanlığına sunar. Başkan, Nisan ayı meclis toplantısında denetim raporunu okutmak suretiyle meclise bilgi verir.
- Konusu suç teşkil eden hususlarla ilgili olarak meclis başkanlığı tarafından yetkili mercilere suç duyurusunda bulunulur.

Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği:

- **Komisyonlarda çalıştırılacak uzman kişiler**
- **Madde 23** — Denetim komisyonu çalışmalarında görevlendirilecek kişilerde aşağıdaki şartlar aranır:
 - a) Kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirilecek kişilerde; kamu kurum ve kuruluşlarında denetim elemanı veya en az beş yıl kurumlarının gelir, gider veya bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin yürütüldüğü birimde çalışıyor olması gerekir.
 - b) Kamu personeli dışındaki kişilerde; kamu kurum ve kuruluşlarının gelir, gider veya bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin yürütülmesinde en az beş yıl çalışmış olmak ya da maliye, muhasebe, işletme, iktisat, kamu yönetimi veya benzer alanlarda en az lisans düzeyinde eğitim almış ve denetim yapabilecek bilgi ve tecrübeye sahip olması gerekir.
- Siyasi partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde teşkilatlarında halen görevli olan kişiler, denetim komisyonlarında uzman olarak görevlendirilemez.

Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği:

- **İhtisas komisyonlarının oluşumu**
- **Madde 21** — «... Komisyonlar, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşturulur. İhtisas komisyonlarına siyasi parti grupları aday gösterebileceği gibi, üyeler de o partiden aday olabilir. Birden fazla komisyonda görev almak mümkündür.
- Komisyonların toplam üye sayısının meclis üye tam sayısından fazla olduğu durumlarda komisyona üye veremeyen siyasi partilerin üyeleri ile bağımsız üyeler meclis kararıyla komisyonlarda görev alabilirler.
- Komisyon üyeliklerinde eksilme olduğu takdirde süreyi tamamlamak üzere yeni üye seçilir. Komisyon toplantılarına üst üste üç defa mazeretsiz olarak katılmayan üyenin üyeliği meclis kararı ile düşürülebilir...»

Denetim Komisyonu Çalışıyor!

Akçaabat Belediye Meclisi'nin Ocak ayında gerçekleştiği ilk toplantıda üyelerini seçimle belirlediği Denetim Komisyonu çalışmalarına başladı.

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)'nden Özkan Öztürk, Nazmi Kalaycı, Ali Haydar Özdemir ve Engin Erbaşaran'ın, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)'nden de Hasan Doğan'dan oluşan Denetim komisyonu gerçekleştirdiği ilk toplantıda Özkan Öztürk'ü başkan olarak belirledi.

Belediye Encümeni Toplantı Salonu'nda çalışmalarına başlayan Denetim komisyonu çalışmalarını 45 işgününde tamamlayacak ve denetimine ilişkin raporu Mart ayının sonuna kadar Meclis Başkanlığı'na sunacak.

Komisyon, Akçaabat Belediyesi'nin 2012 yılı içerisindeki gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerini kontrol edecek.

Denetim Komisyonu:

- Bu düzenlemelere göre, **il ve ilçe belediyeleri** ile **nüfusu 10.000'in üzerindeki** belediyelerde, belediye meclisi, **her ocak ayı** toplantısında belediyenin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından **üçten az beşten çok olmamak üzere** bir denetim komisyonu oluşturulacaktır.
- Komisyon belediye birimleri ve bağlı kuruluşlarından **her türlü bilgi ve belgeyi** isteyebilmekte, çalışmasına ilişkin raporunu ise **mart ayının sonuna kadar** meclis başkanlığına sunmaktadır. Konusu suç teşkil eden hususlarla ilgili olarak meclis başkanlığı tarafından yetkili mercilere **suç duyurusunda** bulunmaktadır.

Denetim Komisyonu:

- Denetim komisyonu, **belediyenin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin** denetimi için oluşturulan bir heyettir.
- Denetim komisyonu, belediyenin gelir ve giderlerinin meclis tarafından denetlenmesi için öngörülen bir müessese olmasına rağmen, uygulamada denetim tanımından beklenen amaç yerine siyasi amaçları ön plana çıkaran bir denetim şeklinde kullanılabilir.
- Bu arada Kanun, denetim komisyonunun il ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'nin üzerinde olan belediyelerde kurulabileceğini öngörmüştür. Ancak, ülkemizdeki nüfusu 10.000'in altında çok sayıda belediye bulunmaktadır. Dolayısıyla bu belediyelerde denetim komisyonu kurulamaz. Bu da bu tür belediyelerde yerel meclislerin denetimi açısından bir engel oluşturmaktadır.

DENETİM KOMİSYONU SEÇİMLERİNİN İPTALİ İSTENDİ

Aydın Belediye Meclisinin AK Parti'li üyesi Murat Öden ve MHP'li üye Mustafa Çakır, Denetim Komisyonu seçimlerini içeren meclis kararının iptali için İdare Mahkemesine başvurdu.

- AK Parti'li Belediye Meclis üyesi Nebil Alparıslan, yaptığı açıklamada; "Aydın Belediye Meclisi'nin Şubat ayı son oturumunda Denetim Komisyonu seçimleri yapıldı. Oturumu yöneten Belediye Başkan Yardımcısı Sümran Ünal'ın komisyon seçimleri için aday olması tartışmalara yol açtı. Sümran Hanım, belediye başkan yardımcısı; harcama ve giderlerde imza yetkisi var. Denetleyen ile denetlenen aynı olmaz. Daha önce başka illerde yapılan benzer seçimler iptal edilmiş. Oturumda yaşanan tartışmaların ardından Sümran Hanım, gündem maddesini ertelediğini söyledi. Tamamlanmayan seçimlerde Uğur Alkanlı 16 ve Sümran Hanım 13 oy almıştı. Oyların tamamı sayılmadığı için divan katipleri de kararı imzalamadı. Denetim komisyonları mutlaka 3 veya 5 kişi olarak seçilir.
- Ama Pazartesi günü Aydın Valiliğine bilgi amaçlı gönderilen 3. Numaralı Meclis Kararı ile seçimin tamamlanmış gibi gösterildiği öğrendik. Listedeki Uğur Alkanlı'nın ismi çıkartılarak AK Parti'den Murat Öden, MHP'den Mustafa Çakır ve CHP'den de Ahmet Kızılkaya ile Sümran Ünal'ın yer aldığı 4 kişilik bir komisyon teşkil ettirilmiş. Bunun üzerine Murat Öden ve Mustafa Çakır arkadaşlarımız 3. Numaralı Meclis Kararının iptali için Aydın 2. İdare Mahkemesi'ne dava açtı. Biryandan hukuki süreci başlatan arkadaşlarımız, diğer yandan ise denetim görevlerini yerine getirmek için Aydın Belediyesi'nden yer ve görevli tahsisi istedi. Geçen 3 güne rağmen her hangi bir adım atılmadı. Üç gündür gidip toplamadıkları için geri dönüyorlar. Denetim Komisyonu görevini yapamıyor. Görev yapamadıkları gibi denetleyen ile denetlenen kişinin aynı olması büyük bir tezat oluşturuyor. Aydın Belediyesi denetlemeden kaçıyor" dedi.

5393 sayılı Belediye Kanunu:

- **Madde 26- Meclisin bilgi edinme ve denetim yolları:** «Belediye meclisi, bilgi edinme ve denetim yetkisini *faaliyet raporunu değerlendirme, denetim komisyonu, soru, genel görüşme ve gensoru yoluyla* kullanır.
- Meclis üyeleri, meclis başkanlığına önerge vererek belediye işleriyle ilgili konularda **sözlü veya yazılı soru** sorabilir. Soru, belediye başkanı veya görevlendireceği kişi tarafından sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılır.
- Meclis üyelerinin en az üçte biri, meclis başkanlığına istekte bulunarak, belediyenin işleriyle ilgili bir konuda **genel görüşme** açılmasını isteyebilir. Bu istek meclis tarafından kabul edildiği takdirde gündeme alınır.
- Belediye başkanınca meclise sunulan bir önceki yıla ait **faaliyet raporundaki** açıklamalar, meclis üye tam sayısının dörtte üç çoğunluğuyla yeterli görülmezse, yetersizlik kararıyla görüşmeleri kapsayan tutanak, meclis başkan vekili tarafından mahallin mülkî idare amirine gönderilir. Vali, dosyayı gerekçeli görüşüyle birlikte Danıştay'a gönderir. Yetersizlik kararı, Danıştay'ca uygun görüldüğü takdirde belediye başkanı, başkanlıktan düşer. Meclis üye tam sayısının en az üçte biri oranındaki üyenin imzasıyla belediye başkanı hakkında gensoru önergesi verilebilir.
- **Gensoru önergesi**, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyu ile gündeme alınır ve üç tam gün geçmedikçe görüşülemez. Gensoru önergesinin karara bağlanmasında dördüncü fıkraya göre işlem yapılır.»

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları: «SORU»

- Denetim Komisyonu dışındaki diğer bilgi edinme ve denetleme yollarında prosedür şöyledir:
- **Soru:** Meclis üyeleri meclis başkanlığına önerge vererek belediye işleriyle ilgili konularda *sözlü veya yazılı soru* sorabilmekte, sorular belediye başkanı veya görevlendireceği kişi tarafından sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılmaktadır.
- Burada önemli olan husus sözlü veya yazılı olarak sorulan soruların **belediye işleriyle ilgili** olmasıdır. Meclis üyeleri belediye işleriyle ilgisi olmayan konularda soru soramazlar.

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları:

«SORU»

- Meclis üyeleri tarafından belediye başkanına yöneltilen **soruların hukuki sonuçlarına** ilişkin Kanun'da bir hüküm yoktur.
- Örneğin, **belediye başkanı sorulan sorulara cevap vermez ise ya da verilen cevaplar meclis tarafından yeterli görülmez ise bunun yaptırımı ne olacaktır?**
- Tıpkı Anayasa'da olduğu gibi yeni Belediye Kanunu'nda bu konuda bir hüküm yoktur.
- 1580 sayılı önceki Belediye Kanunu'nda belediye başkanının sorulan sorulara cevap vermek mecburiyetinde olduğu belirtilmesine rağmen (m.64) yeni Kanun'da bu şekilde açık bir hüküm bulunmamaktadır.
- Hatta uygulamaya ilişkin kişisel tecrübelerimizden de biliyoruz ki, birçok başkan bu sorulara cevap vermemektedir.

İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareleri Genel Müdürlüğünün 28.07.2006 tarihli ve 54693 sayılı yazısı:

- Trabzon Belediye Başkanlığının belediye meclisinin gündemi ve yapılacak oylama ile ilgili görüş talebini havi ilgi yazısı incelenmiştir.
- 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "**Gündem**" başlıklı 21 inci maddesinin birinci fıkrasında; "Her ayın ilk günündeki belediye meclis gündemi belediye başkanı tarafından belirlenerek en az üç gün önceden üyelere bildirilir ve çeşitli yöntemlerle halka duyurulur." hükmü, ikinci fıkrasında; "Her ayın ilk toplantısında belediye başkanı ve meclis üyeleri belediyeye ait işlerle ilgili konuların gündeme alınmasını önerebilir. Öneri, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kabul edildiği takdirde gündeme alınır." hükmü,
- "**Meclisin bilgi edinme ve denetim yolları**" başlıklı 26'ncı maddesinde; "Belediye meclisi, bilgi edinme ve denetim yetkisini faaliyet raporunu değerlendirme denetim komisyonu, soru, genel görüşme ve gensoru yoluyla kullanır. Meclis üyeleri, meclis başkanlığına önerge vererek belediye işleriyle ilgili konularda sözlü veya yazılı soru sorabilir. Soru, belediye başkan veya görevlendireceği kişi tarafından sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılır. Meclis üyelerinin en az üçte biri, meclis başkanlığına istekte bulunarak, belediyenin işleriyle ilgili bir konuda genel görüşme açılmasını isteyebilir. Bu istek meclis tarafından kabul edildiği takdirde gündeme alınır." hükmü ile,
- Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliğinin "**Toplantı gündemi ve duyurulması**" başlıklı 8 inci maddesinin birinci fıkrasında; "Gündem, belediye başkanı tarafından belirlenir ve toplantı günü de belirtilerek üyelere en az üç gün önceden bildirilir..." hükmü ve üçüncü fıkrasında; "Meclis toplantılarının ilk gününde belediye başkanı ve üyeler de belediyeye ait işlerle ilgili konuların gündeme alınmasını önerebilir. Öneri, toplantıya katılanların salt çoğunluğunun kabulü ile gündeme alınır." hükmü bulunmaktadır.

**İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareleri Genel Müdürlüğünün
28.07.2006 tarihli ve 54693 sayılı yazısı:**

- Buna göre; 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 26'ncı maddesinin birinci fıkrası meclis üyelerinin bilgi edinme kapsamında yöneltecekleri sözlü veya yazılı soruları düzenlenmekte olup, bu şekilde sorulan soruların kabul veya reddine dair meclis tarafından oylama yapılacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır.
- Bu bakımdan, bilgi edinme kapsamında meclis üyeleri tarafından sözlü veya yazılı olarak önerge verilmesi durumunda bu konunun gündeme alınması hususunda yukarıda zikredilen Kanun ve Yönetmelik hükümlerine göre oylama yapılarak toplantıya katılanların salt çoğunluğunun kararıyla gündeme alınabileceği ve önerge hakkında belediye başkanı veya görevlendireceği kişi tarafından sözlü veya yazılı olarak cevaplandırıldıktan sonra tekrar oylama yapılmayacağı değerlendirilmektedir.

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları:

«GENEL GÖRÜŞME»

- **Genel Görüşme:** Belediye mevzuatına yeni girmiş bilgi edinme ve denetim yollarından bir diğeri genel görüşmedir.
- 5393 sayılı Kanun'a göre belediye meclisinde genel görüşme yapılabilmesi için, meclis üyelerinin **en az 1/3'nin** meclis başkanlığına istekte bulunması ve bu talebin toplantıya katılanların **salt çoğunluğu** tarafından kabul edilmesi gereklidir.
- Bu şartın gerçekleşmesi durumunda **belediyenin işleriyle ilgili herhangi bir konuda** genel görüşme yapılabilir.
- Genel görüşmenin belediye başkanı üzerinde doğrudan bir müeyyidesi yoktur. Ancak, tamamen etkisiz bir usul de değildir. Genel görüşme ile kamuoyunun dikkatinin çekilmesi mümkün olduğu gibi muhalefetin gensoru önergesi vermesine de vesile olabilir.

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları: «FAALİYET RAPORUNU DEĞERLENDİRME»

- **Faaliyet Raporunu Değerlendirme:**
- Faaliyet raporu, belediye başkanı tarafından hazırlanan ve belediyenin geçmiş bir yıllık işleyişi hakkında ayrıntılı bilgilerin yer aldığı rapordur.
- 1580'de bu konu «reisin senelik raporu» (md.76) 5393'de “faaliyet raporu “ olarak adlandırılmıştır. (md.56).
- Belediye Kanunu'nun 56. maddesine göre;
- “Belediye Başkanı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde; stratejik plan ve performans programına göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini ve belediye borçlarının durumunu açıklayan faaliyet raporunu hazırlar. Faaliyet raporunda, bağlı kuruluş ve işletmeler ile belediye ortaklarına ilişkin söz konusu bilgi ve değerlendirmelere de yer verilir. Faaliyet raporu nisan ayı toplantısında belediye başkanı tarafından meclise sunulur. Raporun bir örneği İçişleri Bakanlığına gönderilir ve kamuoyuna da açıklanır.”

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları: «FAALİYET RAPORUNU DEĞERLENDİRME»

- Kanun gereği belediye meclisi, belediye başkanının faaliyet raporu aracılığıyla denetlemekte ve bu denetim sonucunda meclisin takdirine göre belediye başkanı hakkında **yetersizlik kararı verilerek** başkan görevden düşürülebilmektedir.
- Başkanın görevden düşürülmesi sonucunu doğuracak olması nedeniyle bu denetim yöntemi meclisi, belediye başkanı karşısında güçlü konuma getirmektedir.
- Ancak belediye meclisinin bu yetkisini kullanması çeşitli gerekçelerle güçleştirilmiştir.
- Faaliyet raporunun yetersiz bulunması için gerekli oran, 1580 sayılı Kanun'da, **meclis üye tam sayısının 2/3'ü iken**, yeni Kanun'da **bu oran 3/4'e yükseltilmiştir**.
- Söz konusu oransal artışla belediye başkanı belediye meclisi karşısında güçlendirilmiştir. Zira yetersizlik kararı vermek için mecliste önemli bir uzlaşma aramak gerekecektir.

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları: «FAALİYET RAPORUNU DEĞERLENDİRME»

- Belediye Kanunu'nun 56. maddesi gereğince, meclisin nisan ayı mutat toplantısında başkanlıkça meclise sunulan faaliyet raporu üzerinde belediye meclisinin denetim süreci şu şekilde gerçekleşir:
- (1) Belediye başkanınca meclise sunulan bir önceki yıla ait faaliyet raporundaki açıklamalar, belediye meclis üye tam sayısının **dörtte üç** çoğunluğuyla **yeterli görülmezse** yetersizlik kararıyla görüşmeleri kapsayan tutanak, meclis başkan vekili tarafından **mahallin mülki idare amirine** gönderilecektir (m. 26/4). Belediye başkanının faaliyet raporunun belediye meclisinde görüşülmesi sırasında meclise başkan vekili başkanlık eder (m. 19/3).
- (2) İlgili belediye meclisinin belediye başkanı hakkında aldığı yetersizlik kararına ilişkin dosya valinin konuya ilişkin gerekçeli görüşü eklenerek **Danıştay'a** gönderecektir (m.26/5).
- (3) Meclis tarafından alınan yetersizlik kararı Danıştay tarafından uygun görüldüğü takdirde belediye başkanı, başkanlıktan düşürülecektir (m.26/6).

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları: «FAALİYET RAPORUNU DEĞERLENDİRME»

- Görüldüğü gibi belediye meclislerinin belediye başkanını yetersiz bularak doğrudan doğruya düşürmesi mümkün değildir. Türk idare hukuku sistemine kaynaklık eden Fransa'da da belediye meclisinin belediye başkanını doğrudan görevden alma yetkisi yoktur ve meclis başkan ve yardımcılarını istifaya zorlayamamaktadır. Belediye başkanı ancak Bakanlar Kurulu kararnamesiyle görevden alınabilmektedir.
- Bu arada belediye başkanının başkanlıktan düşürülmesi sonucu ile karşılaşıldığında elbette beldenin uzun süre belediye başkanı olmadan yönetilmesine izin verilmeyecektir. Bu durumu sona erdirmek ve yeni belediye başkanı belirlemek için Belediye Kanunu'nun 45. maddesine göre işlem yapılacaktır.
- Ayrıca belediye başkanının toplantı dönemi başında meclise çalışma raporu sunmaması düşürülme nedenidir ve böyle bir durumla karşılaşılmaması durumunda yukarıdaki süreç işletilecektir.

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları: «GENSORU»

- **Gensoru:** TBMM'de uygulanan modele benzeyen gensoru yetkisi ile belediyenin yürütme organı olan belediye başkanının belediyenin genel karar organı olan belediye meclisince denetlenmesi amaçlanmıştır.
- Gensoru ile yapılacak denetimin sonucunda meclis taranandan belediye başkanının düşürülmesi ile sonuçlanacak yetersizlik kararı alınabilmektedir.
- Gensoru önergesi belediye başkanı hakkında meclis üye tam sayısının **en az üçte biri** oranındaki üyenin imzasıyla verilebilmektedir. Önerge, meclis **üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyu** ile gündeme alınmakta ve **üç tam gün geçmedikçe** görüşülememektedir. Gensoruya verilecek cevabın meclis üye tamsayısının **dörtte üç çoğunluğuyla** yeterli görülmemesi halinde, süreç faaliyet raporunun değerlendirilmesindeki gibi işlemektedir.

İslâhiye Belediye Başkanı hakkında gensoru

- Gaziantep'in İslahiye İlçe Belediye Başkanı Malika Uludağ, hakkında geçtiğimiz Cuma günü belediye meclisinde, hakkında görevini kötüye kullandığı iddiasıyla verilen gensoru önergesi sonucunda, Belediye Meclisi tarafından Başkanlıktan düşürüldü. Yapılan belediye meclis toplantısında, AK Parti'li, CHP'li ve Demokrat Parti'li İslahiye Belediye meclis üyeleri, İslahiye Belediye Başkanı Malike Uludağ aleyhine oy kullandı. Belediye Meclisi'nde alınan karar sonucunda ise, İslahiye Belediye Başkanı Melika Uludağ'ın görevden düşürülmesine karar verildi. Karar yazısının ise Gaziantep Valisi Süleyman Kamçı'ya gönderileceği öğrenildi.
- SON KARAR DANIŞTAY'IN Vali Süleyman Kamçı ise İslahiye Belediye Meclisi tarafından alınan bu kararı, Danıştay'a bildirecek. Danıştay'ın vereceği karar sonucunda, İslahiye Belediye Başkanlığı'ndan düşürülen Melika Uludağ'ın, görevinde kalıp kalmayacağı konusunda ise kesin kararı Danıştay verecek
- MECLİSTE GENSORU ÖNERGESİ VERİLDİ 4 Şubat Cuma günü toplanan Gaziantep'in İslahiye Belediye Meclisi tarafından, Belediye Başkanı Malike Uludağ hakkında gensoru önergesi verilmişti. İslahiye Belediyesi meclis salonunda gerçekleşen Şubat ayı olağan toplantısında, ilçe dışında bulunan Belediye Başkanı Malike Uludağ'ın yokluğunda toplantıya meclis üyelerinden Mustafa Karataşlıoğlu başkanlık etmişti. Saygı duruşu ve İstiklal Marşı'nın okunmasının ardından gündeme ait konular konuşuldu. AK Parti meclis üyesi kendi ve 11 arkadaşının bulunduğu 12 maddelik soru önergesini meclis başkanına sundu. Meclis Başkanı Mustafa Karataşlıoğlu soru önergesini okuttuktan sonra meclis üyelerinin oylarına sundu. Soru önergesine 15 meclis üyesinden 12'si evet oyu verdi. Oy çokluğu ile kabul edilen gensoru önergesinin 3 gün içerisinde cevaplanmasının beklendiği açıklanmıştı. Konuyla ilgili AK Parti meclis üyesi Abidin Polat, yaptığı açıklamada, "Bu sürece gelinmemeliydi. Ancak Belediye Başkanının kişisel tavırları bunu gerektirdi" demişti.

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları:

«GENSORU»

- Eski Kanun'a nazaran yeni Belediye Kanunu'nda başkanın düşürülmesi zorlaştırılmıştır.
- Yeni düzenlemeye göre, meclis üye tam sayısının üçte biri oranında üyeler belediye başkanı hakkında gensoru önergesi verebilir.
- Gensoru meclis üye tam sayısının salt çoğunluğu ile gündeme alınır.
- Üç tam gün geçtikten sonra görüşülür.
- Gensoruya verilen cevaplar, meclis üye tam sayısının 3/4 çoğunluğuyla yeterli görülmezse, yetersizlik kararıyla görüşmeleri kapsayan dosya meclis birinci başkan vekili, bulunmadığı takdirde meclis ikinci başkan vekili tarafından mülki makama gönderilir.
- Belediyenin bulunduğu ilin valisi dosyaya kendi görüşünü de ekleyerek Danıştay'a gönderir. Yetersizlik kararı Danıştay tarafından uygun görüldüğü takdirde, belediye başkanı başkanlıktan düşer.

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları:

«GENSORU»

- 26. maddede gensoru ile ilgili olarak açıkça belirtilmese de gensorunun, aynı maddede düzenlenen soru, genel görüşme gibi denetim yollarında olduğu gibi **“belediye işleri ile ilgili”** olması gerektiği açıktır.
- Bu sebeple belediye başkanını yıpratmak, zor duruma düşürmek amacıyla ve kişisel çekişmeler nedeniyle verilmiş olan gensoru, hukuka uygun kabul edilemez.
- Meclis başkanlığına verilen gensoru önergesinin gündeme alınabilmesi için meclis kararına gerek bulunmaktadır. Bu karar bir bakma önergenin “ön kabulü” anlamına gelmektedir. 26. maddeye göre “gensoru önergesi, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyu ile gündeme alınır ve üç tam gün geçmedikçe görüşülemez.” Meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararıyla gündeme alınmayan gensoru önergesine dayanarak belediye başkanı hakkında yetersizlik kararı verilemez.

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları:

«GENSORU»

- Gensorunun gündeme alınmasının üzerinden üç tam gün geçmedikçe cevaplandırılması ve üzerinde görüşme yapılması Danıştay'a göre bir şekil sakatlığıdır.
- Buna karşılık gensorunun gündeme alınmasının üzerinden üç tam gün geçmemesine rağmen, belediye başkanının kendi iradesi ile gensoruyu cevaplamak istediğini açıkça beyan etmesi halinde üç tam gün geçmeden cevap verilmiş olması, toplantıyı geçersiz kılmamaktadır.
- Gensoru yöntemi ile gerçekleştirilecek olan denetimin amacına uygun işleyebilmesi için gensoru konusu edilen konuların somut, gerçek belge ve bilgiye dayalı olması gerekir. Meclisin sahip olduğu bu yetki, kamu yararının dışında, kişisel veya siyasi çekişmelerde intikam alma aracı olarak kullanılmamalıdır.

DANIŞTAY İdari Dava D. Kur. 1990/768 E.N , 1991/1 K.N.

- **BELEDİYE BAŞKANININ, GÖREVİNİ YERİNE GETİRMEDİĞİ, KÖTÜYE KULLANDIĞINA İLİŞKİN CİDDİ BİR KANIT BULUNMAMASI DURUMUNDA BELEDİYE BAŞKANLIĞINDAN DÜŞÜRME KARARI KALDIRILMASI GEREKTİĞİ HAKKINDA.**
- İtirazın Konusu: Danıştay Sekizinci Dairesince verilen, Nevşehir İli ... İlçesi Belediye Başkanının, belediye başkanlığından düşürülmesine ilişkin 15.11.1990 günlü E:1990/1576, K:1990/1314 sayılı karara, belediye başkanı itiraz etmekte ve kararın bozularak, düşürülme isteminin reddine karar verilmesini istemektedir.
- Belediye Başkanının yıllık çalışma raporu bu rapor üzerinde meclis üyelerince yapılan eleştiriler, bir, kısım meclis üyesince verilen gensoru önergesi ve belediye başkanının gensoru ve eleştirilere verdiği yazılı cevabın incelenmesinden ise; Belediye başkanı ile belediye meclisi üyeleri arasında kamu hizmetinin yerine getirilmesini engelleyecek boyutlara varan uyumsuzlukların ortaya çıktığı; belediye başkanının, meclis toplantılarının halka açık yapılması yolundaki önerisini reddeden meclisin, bu uyumsuzlukta kendi payının bilincinde olduğu; uyumsuzluğun zaman zaman belediye encümeni çalışmalarını da olumsuz yönde etkilediği; belediye başkanının, imkanları daha fazla olan belediyelerden araç-gereç sağlayarak kamu hizmetini yerine getirmeye çalıştığı ve bütçesinin tamamına yakın kısmı cari giderlere ayrılan bir belediyede yapılanların imkanların üzerinde olduğu; giderlerde belediyeyi zarara sokan veya usulüne aykırı bir tutum ve durumun bulunmadığı, eleştirisi yapılan giderlerin büyük bir bölümünün zamanında bakanlık denetçilerince incelenip onaylandığı; fazla ödendiği öne sürülen benzin parasının, sadece ödendiği ayla değil daha önceki ayları da kapsadığı; çabuk bozulan maddelerden olan kurban derilerinin; peşin para karşılığında satışına her zaman olanak bulunmadığından ve ilçede bunların saklayacak soğuk hava deposu olmadığından, bu konudaki belediye uygulamasının, kusurlandırılmıyacağı; belediye başkanının yıllık çalışma raporunda, belediye meclisi üyelerini yanıltıcı herhangi bir beyanın bulunmadığı, meclisin, başkanının çalışmalarını haklı ve tarafsız ölçülerle değerlendirmedeği anlaşılmaktadır.
- Bu durumda, ... **Belediye Başkanının görevini gereği gibi yerine getirmedeği, kötüye kullandığı veya kamu yararı gözetmediğine ilişkin hiçbir ciddi kanıt bulunmadığından;** Belediye Başkanının 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü, Kanununa 3622 sayılı Kanunla eklenen Ek 2 nci maddeye göre yaptığı itirazın kabulüne ve Danıştay Sekizinci Dairesinin ... Belediye Başkanının, belediye başkanlığından düşürülmesine ilişkin 15.11.1990 günlü E:1990-1576, K:1990/1314 sayılı kararının kaldırılmasına 11.1.1990 günü oybirliğiyle karar verildi.

(2) BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MECLİSLERİNİN BİLGİ EDİNME VE DENETİM YOLLARI

- Yerel yönetimler reformu kapsamında çıkarılan kanunlardan birisi de 3030 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran 2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'dur.
- Kanun büyükşehir belediye meclislerinin bilgi edinme ve denetim yollarını hükme bağlayan herhangi bir düzenleme içermemektedir.
- Ancak "*Büyükşehir Belediye Meclisi*" başlığını taşıyan 12. maddesinde; «... Büyükşehir ilçe (...) belediye meclisleri ile bunların çalışma usul ve esaslarına ilişkin diğer hususlarda Belediye Kanunu hükümleri uygulanır.» demek suretiyle, bu konuda 5393 sayılı Belediye Kanunu'na atıfta bulunmaktadır.
- Dolayısıyla belediye meclislerinde mevcut olan "denetim komisyonu", "soru", "genel görüşme", "faaliyet raporunu değerlendirme" ve "gensoru" yolları ile usul ve esasları büyükşehir belediyeleri için de geçerli olmaktadır.

Tablo 1: Belediye ve Büyükşehir Belediye Meclisinin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları

Bilgi Edinme ve Denetim Türü	DENETİM KOMİSYONU	SORU	GENEL GÖRÜŞME	FAALİYET RAPORUNU DEĞERLENDİRME	GENSORU
Yasal Kaynak	5393 sayılı BK md.25, 5216 sayılı BBK md.12	5393 sayılı BK md.26, 5216 sayılı BBK md.12	5393 sayılı BK md.26, 5216 sayılı BBK md.12	5393 sayılı BK md.26,5216 sayılı BBK md.12	5393 sayılı BK md.26, 5216 sayılı BBK md.12
Önerge Verme Yetkilisi	-	Belediye/BB Meclisi Üyeleri	Meclis Üyelerinin En Az Üçte Biri	-	Meclis Üye Tam Sayısının En Az Üçte Biri
Önergenin Kabulü	-	-	Belediye/BB Meclisinin Kabulü ile	-	Meclis Üye Tam Sayısının Salt Çoğunluğu ile
Belediye/BB Başkanı Hakkında Yetersizlik Kararı	-	-	-	Meclis Üye Tam Sayısının 3/4 (Dörtte Üç) Çoğunluğu ile	Meclis Üye Tam Sayısının 3/4 (Dörtte Üç) Çoğunluğu ile

(3) İL GENEL MECLİSLERİNİN BİLGİ EDİNME VE DENETİM YOLLARI

- Halen yürürlükte olan 2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda (İÖİK) il genel meclislerinin bilgi edinme ve denetim yolları 17 ve 18. maddelerinde hükme bağlanmıştır.
- Maddelerden anlaşıldığı üzere bahse konu yollar,
- **Denetim Komisyonu,**
- **Soru,**
- **Genel Görüşme ve**
- **Faaliyet Raporunu Değerlendirme** olmak üzeredir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu:

- **Madde 17- Denetim komisyonu:** «İl genel meclisi, her yılın ocak ayında yapılacak toplantısında il özel idaresinin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile hesap ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az, beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur. Komisyon, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin il genel meclisindeki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşur. Komisyon, vali tarafından il özel idare binası içinde belirlenen yerde çalışır ve çalışmalarında uzman kişi ve kuruluşlardan yararlanabileceği gibi valinin onayıyla kamu kuruluşları personelinde de yararlanabilir. Komisyon tarafından istenen bilgi ve belgelerin iade edilmek üzere verilmesi zorunludur. Denetim komisyonu çalışmalarına, il özel idaresi dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirilenlere 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 25 inci maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen miktarı geçmemek üzere, il genel meclisince belirlenecek miktarda günlük ödeme yapılır. Denetim komisyonunun emrinde görevlendirilecek kişi ve gün sayısı il genel meclisince belirlenir. Uzman kişilerde aranacak nitelikler il genel meclisinin çalışmasına dair yönetmelikte düzenlenir. Komisyon, çalışmasını şubat ayı sonuna kadar tamamlar ve buna ilişkin raporunu, izleyen ayın on beşine kadar meclis başkanlığına sunar. Konusu suç teşkil eden hususlarla ilgili olarak meclis başkanlığı tarafından yetkili mercilere suç duyurusunda bulunulur.»

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu:

- **Madde 18- Meclisin bilgi edinme ve denetim yolları:** «İl genel meclisi soru, genel görüşme ve faaliyet raporunu değerlendirme yollarıyla bilgi edinme ve denetim yetkisini kullanır. Meclis üyeleri, meclis başkanlığına önerge vererek il özel idaresi işleriyle ilgili konularda *sözlü veya yazılı soru* sorabilir. Soru, vali veya görevlendireceği kişi tarafından sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılır. İl genel meclisi üyelerinin en az üçte biri, meclis başkanlığına istekte bulunarak il özel idaresinin işleriyle ilgili bir konuda mecliste *genel görüşme* açılmasını isteyebilir. Bu istek, meclis tarafından kabul edildiği takdirde gündeme alınır. Vali, mart ayı toplantısında bir önceki yıla ait faaliyet raporunu meclise sunar. Faaliyet raporundaki açıklamalar, meclis üye tam sayısının dörtte üç çoğunluğuyla yeterli görülmezse, *yetersizlik kararıyla* görüşmeleri kapsayan tutanak, meclis başkanı tarafından gereği yapılmak üzere İçişleri Bakanlığına gönderilir.»

Denetim Komisyonu:

- 5302 sayılı Kanun'un 17. maddesine göre il genel meclisi, her yılın ocak ayında yapılacak toplantısında il özel idaresinin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile hesap ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az, beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturmaktadır.
- Komisyon çalışmalarında uzman kişi ve kuruluşlardan yararlanabileceği gibi valinin onayıyla kamu kuruluşları personelinden de yararlanabilmektedir.
- Ayrıca istenen bilgi ve belgelerin iade edilmek üzere komisyona verilmesi zorunlu tutulmuştur.
- Komisyon çalışma sonucuna ilişkin hazırlayacağı raporunu, mart ayının on beşine kadar meclis başkanlığına sunmakta, konusu suç teşkil eden hususlarla ilgili olarak da meclis başkanlığı tarafından yetkili mercilere suç duyurusunda bulunmaktadır.

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları:

- **Soru:** Kanun'un 18. maddesine göre; il genel meclisi üyeleri, meclis başkanlığına önerge vererek il özel idaresi işleriyle ilgili konularda *sözlü veya yazılı soru* sorabilir. Soru, vali veya görevlendireceği kişi tarafından sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılır.
- **Genel Görüşme:** Yine, il genel meclisi üyelerinin *en az üçte biri*, meclis başkanlığına istekte bulunarak il özel idaresinin işleriyle ilgili bir konuda mecliste genel görüşme açılmasını isteyebilir. Bu istek, meclis tarafından kabul edildiği takdirde gündeme alınır.

Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları:

- **Faaliyet Raporunu Değerlendirme:** İl genel meclisinin yürütme organı olan vali üzerinde bilgi edinme ve denetleme yetkisini en etkili şekilde kullanabileceği yöntem şüphesiz ki faaliyet raporunu değerlendirmedir.
- 5302 sayılı yasaya göre vali, mart ayı toplantısında bir önceki yıla ait faaliyet raporunu meclise sunmaktadır.
- Faaliyet raporundaki açıklamalar meclis üye tam sayısının *dörtte üç* çoğunluğuyla “yeterli görülmezse”, yetersizlik kararıyla görüşmeleri kapsayan tutanak, meclis başkanı tarafından “gereği yapılmak üzere” İçişleri Bakanlığına gönderilecektir.

Tablo 2: İl Genel Meclisinin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları

Bilgi Edinme ve Denetim Türü	DENETİM KOMİSYONU	SORU	GENEL GÖRÜŞME	FAALİYET RAPORUNU DEĞERLENDİRME
Yasal Kaynak	5302 sayılı İÖİK md.17	5302 sayılı İÖİK md.18	5302 sayılı İÖİK md.18	5302 sayılı İÖİK md.18
Önerge Verme Yetkilisi	-	İl Genel Meclisi Üyeleri	İl Genel Meclisi Üyelerinin En Az Üçte Biri	5302 sayılı İÖİK md.18
Önergenin Kabulü	-	-	İl Genel Meclisinin Kabulü ile	-
Vali Hakkında Yetersizlik Kararı	-	-	-	Meclis Üye Tam Sayısının 3/4 (Dörtte Üç) Çoğunluğu ile

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ
TBB

DENETİM KOMİSYONU EĞİTİMİ

17-18 Ocak 2014
AFYONKARAHİSAR

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ

DENETİM KOMİSYONU EĞİTİMİ

16-24 Ocak 2014 AFYONKARAHİSAR

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ
DENETİM KOMİSYONU EĞİTİMİ

Sorun Alanları: (İl Özel İdareleri)

- **(1)** Meclislerin en etkin denetim yollarından biri olan gensoru il genel meclislerinin bilgi edinme ve denetim yolları arasında bulunmadığından, atama yoluyla iş başına gelen **vali hakkında gensoru verilememektedir.**
- Dolayısıyla yürütme organı valinin meclisçe sıkı bir denetime tabi tutularak “yetersiz” bulunması, yalnızca faaliyet raporunun değerlendirilmesi sonucu mümkün olabilmektedir.
- Bunun için de, meclis üye tam sayısının en az 3/4’ünün rapora “ret” oyu vermesi gerektiğinden, meclisten yetersizlik kararının çıkması kolay görünmemektedir.

Sorun Alanları: (İl Özel İdareleri)

- (2) Ayrıca 5302 sayılı Kanun'un 18. maddesinde yer alan "faaliyet raporundaki açıklamalar, meclis üye tam sayısının dörtte üç çoğunluğuyla yeterli görülmezse, yetersizlik kararıyla görüşmeleri kapsayan tutanak, meclis başkanı tarafından gereği yapılmak üzere İçişleri Bakanlığına gönderilir" hükmünde geçen "**gereği yapılmak üzere**" ifadesinden neyin kastedildiği net olarak anlaşılamamaktadır.
- Yetersizlik kararının vali açısından sonuçları hükme bağlanmamış, konu İçişleri Bakanlığı'nın "gereğini yapmasına" havale edilmiştir. İçişleri Bakanlığı'na verilen yetkinin içeriğinin belirsiz olması uygulamada önemli sorunlar doğurabilecektir.
- Kaldı ki, Bakanlar Kurulu kararı ile atanmış bulunan bir valinin, İçişleri Bakanlığınca görevden uzaklaştırması mümkün değildir. Ancak vali hakkında il genel meclisinin yetersizlik kararı alması durumunda, İçişleri Bakanlığı vali hakkında soruşturma yaptıktan sonra, görevde kalmasına karar verebileceği gibi, görevden alınmasını da Bakanlar Kurulu'na teklif edebilir.
- Bu nedenle yasa hükmü yeniden ele alınarak, faaliyet raporunun değerlendirilmesi sürecinin İçişleri Bakanlığı aşaması da netliğe kavuşturulmalıdır.

Sorun Alanları: (Belediyeler)

- **(3)** 5393 sayılı Belediye Kanunu belediyelerin denetimine ilişkin önemli değişiklikler yapmıştır. Kanun koyucu, Anayasa'nın 98. maddesinde düzenlenen TBMM'nin bilgi edinme ve denetim yollarına ilişkin düzenlemeden esinlenerek, belediye meclisinin bilgi edinme ve denetim yollarını yeniden düzenlemiştir.
- Ancak belediye meclisinin denetim yetkilerini kullanmasına ilişkin alacağı kararlarda **3/4 gibi yüksek bir karar yeter sayısının** öngörölmüş olması ve gerekse belediye meclislerindeki sandalye dağılımları bu müessesenin etkin ve verimli kullanılmasını engellemektedir.
- Zira belediyelerde meclis üye sayısı 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun'un 5. maddesi gereği nüfus ölçütüne bağlı olarak 9'dan 55'e kadar değişmektedir.
- Bundan dolayı belediye meclislerinde belediye başkanı için "yetersizlik" kararı verilebilmesi için gereken oy sayıları farklı olmaktadır ve uygulamada, belediye meclislerinin belediye başkanını yasal anlamda yetersiz bulması **oldukça güç** görünmektedir.

Sorun Alanları: (Belediyeler)

- Örneğin; bir faaliyet raporunun değerlendirildiği ya da belediye başkanı hakkında verilen bir gensorunun görüşüldüğü 10 üyeli bir belediye meclisi oylamasında (Türkiye’de çok sayıda belediyenin nüfusu 10.000’in altındadır ve meclis üye tam sayısı 10’dur) 2 üye “kabul”, 1 üye “çekimser”, 7 üye de “ret” oyu kullanmış olsun.
- Bu durumda “yetersizlik” kararı için 8 “ret” oyu gerektiğinden, belediye başkanı 7 “ret” oyuna rağmen “yeterli” sayılacaktır.
- Meclisin çok büyük bir kısmının yetersiz bulduğu bir belediye başkanının yasal olarak bir engeli bulunmasa bile, siyasi anlamda meşruluğu büyük ölçüde zedelenecektir.

Sorun Alanları: (Belediyeler)

- **(4)** Sorunun bir diğ er yönü de meclisin verdiği yetersizlik kararlarını Danıştay'ın “uygun” görüp görmemesi ile ilgilidir.
- Öncelikle belirtilmelidir ki; belediye meclisinin belediye başkanını, gensoru önergesine ilişkin savunmasını ya da yıllık faaliyet raporunu yeterli bulmayarak “yetersizlik kararı” vermesi için, belediye icraatlarının hukuka aykırı olması şart değildir.
- Daha anlaşılır bir ifade ile başkanın meclisçe yetersiz bulunması “hukuka aykırılık” koşuluna bağlanmış değildir. Belediye başkanının meclise karşı sorumluluğu daha çok siyasidir.
- Bu konuda Belediye Kanunu 26. maddesinde “yetersizlik kararı, Danıştay'ca uygun görüldüğü takdirde belediye başkanı, başkanlıktan düşer” hükmüne yer vermiştir; ancak “Danıştay'ca uygun görülme”nin koşulları belirtilmemiştir.

Sorun Alanları: (Belediyeler)

- Görev alanına giren konuları «yerindelik» açısından değil, «hukukilik» açısından değerlendiren ve sonuca bağlayan bir kurum olarak Danıştay'ın, belediye başkanlarının meclis tarafından yetersiz bulunması ve düşürülmesi sürecini de yasalara uygunluk bakımından ele alarak sonuçlandırması beklenmektedir.
- Oysa bir yargı organı olarak Danıştay, belediye meclislerince hakkında “yetersizlik” kararı verilen çok sayıda belediye başkanını; *“başkanın düşürülmesine gerek olmadığı”, “hiçbir belge ve kanıta dayanmayan soyut savlara dayanılarak belediye başkanının düşürülemeyeceği”,* gensoru önergesinde ileri sürülen savların *“belediye başkanının düşürülmesini gerektirecek nitelikte ve ağırlıkta olmadığı”, “meclisin, başkanının çalışmalarını haklı ve tarafsız ölçülerle değerlendirmedeği”* ve *“belediye başkanının düşürülmesinin yerinde bulunmadığı”* gibi gerekçelerle düşürmemiştir.
- Hukukilik yerine yerindelik denetimini çağrıştıran bu uygulamalar eleştiriye açık gözükmemektedir.

Sonuç ve Öneriler:

- Yerel meclislerin yürütme organları üzerindeki bilgi edinme yolları içinde şüphesiz etkili olma potansiyeli en yüksek olanları «**faaliyet raporunu değerlendirme**» ve «**gensoru**» dur.
- Yasalarca öngörülen diğer yöntemlerden «**denetim komisyonu**» da meclislere etkili bir bilgi alma, inceleme ve denetleme fırsatı sağlamaktadır.
- Meclislere tanınan denetim komisyonu, soru ve genel görüşme yolları, bir yandan onlara yerel yönetimin işleri ile ilgili bilgi sahibi olma olanağı verirken, diğer yandan da “faaliyet raporunun değerlendirme” ve “gensoru” süreçlerinin gerekli altyapısını sunmaktadır.

Sonuç ve Öneriler:

- Mevcut yasalar, tanıdığı yetkilerle yerel **meclislerin bilgi edinme ve inceleme gücünü artırmış**; ancak hesap verme/hesap sorma ve gerektiğinde yaptırım uygulama konusunda **yürütmeyi desteklemeyi** tercih etmiştir.
- Bu durum kimi açılardan meclislerin işini zorlaştırmıştır. Yerel yönetimlerin istikrarsızlık ve kaos ortamına sürüklenmesi, valinin/belediye başkanının meclislerin elinde oyuncak olması ve kamu hizmetlerinin aksaması gibi endişelerin böyle bir tercihte etkili olduğu düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler:

- Yönetimlerin seçilmiş meclislere karşı sorumlulukları artırılmalıdır.
- Özellikle valilerin atama yoluyla iş başına getirilen yerel yönetim organları olarak yerel meclislere karşı daha denetlenebilir olmaları gerekir.
- Belediye başkanları oylamalar 3/4'lük "koruma kalkanı" ile korunurken, valiler için gensoru yolunun bile açık olmaması demokratik değildir.
- Ancak her şeye rağmen, merkezi yönetimin ildeki ajanı olan valinin yerel meclisler tarafından yürütmeye ilişkin sorulara muhatap tutulması, denetim komisyonları ve faaliyet raporlarının değerlendirilmesi yollarıyla hesap verebilir duruma gelmiş olması da Türk kamu yönetimi açısından memnuniyet vericidir.
- Meclislerce kullanılan yetkilerin valileri görevden düşürmeye yetmese de, siyasal anlamda onları sorumlu kılacağı, üzerlerinde belli düzeyde baskı oluşturacağı ve işlerinde daha dikkatli davranmaya zorlayacağı düşünülebilir.

Sonuç ve Öneriler:

- Yerel meclisler de yasalarla kendilerine verilen yetkilerini kötüye kullanmamalıdır. Gerek gensoru ve gerekse faaliyet raporunun değerlendirilmesi süreçlerinde ileri sürülen yetersizliğe ilişkin iddia ve görüşler, ciddi, tutarlı, somut, önemli ve belgeye dayalı olmalıdır.
- Diğer yandan meclisçe verilen yetersizlik kararının yargısal denetimi ile ilgili olarak; ilgili belediyenin niteliğine bağlı olarak Danıştay veya bölge idare mahkemeleri (hatta küçük belediyeler için idare mahkemeleri) kendilerine mülki idare amirlerince gönderilecek “yetersizlik kararına ilişkin” dosyayı yalnızca şekil bakımından incelemelidir.
- Yetersizlik kararının verilmesi sürecinde herhangi bir usul hatası mevcut değilse, başkanın düşürülmesi yetkili yargı organı tarafından onaylanmalıdır. Meclisin başkan hakkındaki kararının “yerinde” olup olmadığı yargının işi olmamalıdır.
- Çünkü meclisin yaptığı siyasal bir denetimdir. Nasıl ki yerel seçimler sonucu belediye başkanları seçmen oylarıyla koltuklarını kaybediyorlarsa, meclisin denetim yetkilerini (usulüne uygun olarak) kullanmaları ile de düşürülebilmelidirler.

Sonuç ve Öneriler:

- Ayrıca TESEV'in "Mahalli İdare Yasa Tasarıları Üzerine" adlı çalışmasında; belediye meclislerinin denetim yetkisinin kullanımında "belediye başkanına güvensizlik halinde yetersizlik oyu için oluşturulan nitelikli oy sisteminin kaldırılması ve salt çoğunluk sisteminin getirilmesi" gerektiği (TESEV, 2004) savunulmaktadır.
- Bu görüşün, yönetilebilirlik ve yönetimde istikrar açısından birtakım riskler taşıdığı söylenebilir. Bu nedenle TESEV'in önerdiği "yetersizlik kararı için salt çoğunluk sistemi" yerine, mevcut 3/4'lük (%75) oranın düşürülmesi ve hiç olmazsa 3/5'lik (%60) veya 2/3'lük (%66,6) nitelikli oy sisteminin benimsenmesi daha isabetli gözükmemektedir.
- Ancak, her ne şekilde olursa olsun, yürütmede ve encümendeki güçleri ve meclisteki (yukarıda ele alınan) nispi dokunulmazlıkları nedeniyle bir tür seçilmiş kral olarak da nitelendirilen belediye başkanlarının meclise karşı daha sorumlu hale gelmeleri mutlaka sağlanmalıdır.
- Yerel halkın meşru temsilcileri olan yerel meclislerin hemşerilerinden aldıkları bilgi edinme ve denetleme yetkisini gereği gibi kullanabilmesi ancak bu şekilde mümkün olabilecektir.

Yararlanılan Bazı Kaynaklar:

- PEKTAŞ, Ethem Kadri (2012), Yerel Meclislerin Bilgi Edinme Ve Denetim Yolları: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Y. 2012, C.17, S.1, s.325-339.
- SEZER, Yasin, Tancu SÖYLEYİCİ (2008), Belediye Meclisinin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları, Yerel Siyaset, Mayıs/2008, s.60-64.